

УДК 332

Секція: Правові аспекти забезпечення безпеки життєдіяльності

М. Л. Процюк

М. Я. Купчак

старший викладач кафедри права та менеджменту

у сфері цивільного захисту

м. Львів, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ЕКОЛОГО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Конституція України визначає загальний правовий статус громадян України, а саме, закріплює їх основні права, свободи та обов'язки в різних сферах суспільного життя, зокрема, і в екологічній сфері. Держава, відповідно до Конституції України, бере на себе головний обов'язок в утвердженні і забезпеченні прав та свобод громадян України, а також засвідчує свою відповідальність перед ними [1].

Еколого-правовий статус громадян України — це визначені Конституцією України, законами та іншими підзаконними нормативно-правовими актами сукупність екологічних прав та обов'язків громадян, їх місця і ролі у суспільстві в галузі охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та у забезпеченні екологічної безпеки.

У юридичній літературі еколого-правовий статус громадян України пропонують розкривати через його структуру, яка включає такі складові елементи: громадянство, правосуб'єктність, конституційні принципи, права, свободи та обов'язки, а також гарантії їх дотримання. Ці складові елементи еколого-правового статусу особи визначають місце громадянина у суспільстві та державі.

Одним з важливих елементів еколого-правового статусу є громадянство, яке визначається, як постійний політико-правовий зв'язок людини і держави, що відображається в їхніх взаємних правах і обов'язках. В

Україні існує єдине громадянство. Підстави набуття та припинення громадянства України визначаються спеціальним законом. Громадяни України реалізують право власності Українського народу на природні ресурси відповідно до ч. 1 ст. 13 Конституції України. В галузі використання природних ресурсів громадяни України мають більше прав ніж іноземці чи особи без громадянства, для яких діють деякі заборони. Так, наприклад, вони не можуть мати у приватній власності землі сільськогосподарського призначення.

Наступним, не менш важливим елементом правового статусу людини, який невід'ємно пов'язаний з громадянством, є загальна правоздатність - це можливість особи мати будь-які права і обов'язки в тих чи інших галузях права. У людини загальна правоздатність виникає з моменту її народження і припиняється зі смертю.

Принципами еколого-правового статусу людини є вихідні засади, на основі яких визначаються зміст і умови реалізації екологічних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Основні принципи еколого-правового статусу людини і громадянина закріплені Конституцією України, Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», іншими національними та міжнародними нормативно-правовими актами. До них, зокрема, належать:

- рівність у реалізації екологічних прав;
- невідчуженість та непорушність екологічних прав і свобод;
- гарантованість екологічних прав і свобод людини та громадянина;
- невичерпність конституційного переліку екологічних прав і свобод людини та громадянина;
- єдність екологічних прав та обов'язків перед суспільством [2].

Конституційно-правовий статус - це сукупність правових норм, що містяться в Конституції України та визначають екологічні права, свободи та обов'язки громадян України.

В Основному Законі нашої держави права і свободи громадян України розглядаються не як даровані державою своїм громадянам, а як такі, що

належать їм від народження, існують незалежно від діяльності держави та є невідчужуваними й непорушними. Правам людини мають відповідати зобов'язання держави.

Що ж до екологічних обов'язків громадян України, слід звернути увагу на те, що вони повинні ґрунтуватися на загальній меті збереження і поліпшення стану довкілля. Конституція України (ст. 66) зобов'язує кожного не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки. Детальніше такі обов'язки визначаються Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2].

Самостійним елементом еколого-правового статусу громадян України є юридична відповідальність, яка реалізується у результаті вчинення правопорушення.

Таким чином, еколого-правовий статус громадян України є спеціальним щодо загального правового статусу особи. Під ним слід розуміти систему суб'єктивних юридичних прав і юридичних обов'язків, тобто, юридично закріплене становище громадянина України у суспільстві та державі [3].

Список літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996р.// Відомості Верховної Ради України.– 1996.-№ 30. - Ст.141.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України.–1991.-№ 41.
3. Кобецька Н.Р. Екологічне право України: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – С. 43.